

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ
ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΟΜΟΣ 34 (1979)
ΜΕΡΟΣ Β' 2 - ΞΠΟΝΙΚΑ

ΑΘΗΝΑΙ, 1987

Κατά τη διάρκεια των εργασιών αυτών βρέθηκε λύχνος αβαφής με χωνοειδή λαιμό στο άνοιγμα του δίσκου από τον οποίο ξεκινούσε κάθετη λαβή²². Ο χώρος αυτός θα πρέπει να θεωρηθεί ως βόρεια αυλή.

Χώρος Ν. Είναι κεντρική υπαίθρια αυλή, επιμήκης, διαστ. $24,10 \times 4,50$ μ., με την οποία επικοινωνούσαν τα περισσότερα δωμάτια που την περιβάλλουν (Β,Ρ,Σ,Ζ,Φ2), ενώ ταυτόχρονα χρησίμευε για το φωτισμό των δωματίων αυτών και με άλλα ανοίγματα (παράθυρα κ.τ.λ.) προς αυτήν.

Πετράς Σητείας

Κατά τη διάρκεια εκσκαφών στο οικόπεδο Αγ. Κουνελάκη στο λόφο του Πετρά 1 χλμ. νότια της Σητείας το φυλακτικό προσωπικό της Εφορείας στη Σητεία εντόπισε κανονικό επιμήκες λάξευμα στο βράχο που αναμφίβολα ήταν ταφική κατασκευή η οποία είχε συληθεί σε ανύποπτο χρόνο. Εσωτερικά υπήρχε μόνο ελάχιστο χώμα που ήταν καινούργια μπαζώματα. Είχε κατεύθυνση Β.-Ν. και η βορινή στενή πλευρά του είχε καταστραφεί παλιότερα. Οι διαστάσεις του τάφου αυτού ήταν 1,60 μ. σωζόμενο μήκος, 0,65 πλάτος και 0,75 μ. βάθος.

Η ανεύρεση αυτή οδήγησε την Εφορεία να διακόψει τις εργασίες και να ερευνήσει προσεκτικά το χώρο. Το οικόπεδο καλυπτόταν από πυκνά σχινώδη φυτά ριζωμένα στα βράχια που καθιστούσαν προβληματική την παρατήρηση. Έτσι αρκετά δύσκολα εντοπίστηκε σε απόσταση 20 μ. ΝΔ. του προηγούμενου τάφου και άλλο λάξευμα που αναμφίβολα ήταν τάφος και μάλιστα όπως έδειχναν εξωτερικά στοιχεία — παρά την απουσία καλύμματος — ασύλητος. Ο τάφος βρισκόταν στο όριο του οικοπέδου Αγ. Κουνελάκη με αγροτικό μονοπάτι, πλ. 2,50 μ. Παρά τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες για λόγους ασφαλείας και παρά το ότι είχε αρχίσει να σκοτεινάζει, άρχισε η έρευνα από ειδικευμένο εργάτη που ειδοποιήθηκε εσπευσμένα και η οποία απαίτησε και νυκτερινή εργασία κάτω από λάμπα θύελλας. Για το λόγο αυτό δεν μπορούσε να γίνει συστηματική έρευνα και στρωματογραφική αποκάλυψη των σκελετών του τάφου. Από τα κρανία υπολογίστηκε ότι είχαν ταφεί τουλάχιστον 5 νεκροί.

Ο τάφος-λάξευμα είχε μήκος 2, πλάτος 0,90, ύψος 1 μ. και κατεύθυνση Ν.-Β. Το κάλυμμα του έλειπε όπως προαναφέρθηκε αλλά στα χείλη του υπήρχε λαξευτή υποδοχή. Τα αντικείμενα που βρέθηκαν στην επίχωση του τάφου είναι τα εξής: α) σκυφωτό

αγγείο χωρίς λαβές, εξωτερικά και εσωτερικά φαιό γάνωμα και υπολείμματα μαύρου βερνικιού, συμπληρωμένο και συγκολλημένο· φέρει ελαφρό περιχείλωμα και ραβδώσεις από τροχό σε όλο το σώμα, ύψ. 0,069, διαμ. χείλους 0,098 μ., βάση επίπεδη (αριθ. κατ. Σητείας 187)²³. β) αγγείο με σφαιρικό σώμα χωρίς ιδιαίτερη βάση· τα χείλη σχετικά πλατιά με ελαφριά καμπυλότητα κλίνουν ελαφρά προς τα έξω· φέρει μια λαβή σχετικά χοντρή σχεδόν τετράπλευρης διατομής· το σώμα εξωτερικά έχει δουλευτεί με τροχό· εσωτερικά και εξωτερικά φαιό γάνωμα· ύψ. 0,106, διαμ. χείλους 0,086, διαμ. βάσης 0,048 μ. (Α.Κ.Σ. 189)²⁴. γ) αγγείο του ίδιου τύπου με το προηγούμενο· ίδιος πηλός και γάνωμα· παρουσιάζει μόνο μια ελαφρά συμπίεση στο σώμα από πάνω προς τα κάτω· ύψ. 0,073, διαμ. χείλους 0,078, διαμ. βάσης 0,042 μ.²⁵ (Α.Κ.Σ. 192). δ) αγγείο του προηγούμενου τύπου· λείπει η λαβή· ελαφρά συμπληρωμένο στα χείλη· ύψ. 0,07, διαμ. χείλους 0,074, διαμ. βάσης 0,035 μ. (Α.Κ.Σ. 188). ε) αγγείο του προηγούμενου τύπου· τα χείλη πιο κάθετα στο σώμα, συμπληρωμένα· λείπει η λαβή· ύψ. 0,085, διαμ. χείλους 0,078, διαμ. βάσης 0,04 μ. (Α.Κ.Σ. 193). στ) αγγείο του προηγούμενου τύπου· λείπει η λαβή· το ύψος του χείλους μεγαλύτερο από των προηγούμενων· ελαφρά συμπληρωμένο· ύψ. 0,072, διαμ. χείλους 0,075, διαμ. βάσης 0,042 μ. (Α.Κ.Σ. 190). ζ) αγγείο με ελαφρά επιμηκυσμένο σώμα που πατάει πάνω σε δισκοειδή βάση· στο σώμα φέρει ελαφρές εγχάρακτες περιφερειακές ταινίες· τα χείλη κάμπτονται τοξοειδώς προς τα έξω και τονίζεται πλαστικά το περιχείλωμα· λείπει η κάθετη λαβή· ύψ. 0,077, διαμ. χείλους 0,073, διαμ. βάσης 0,036 μ. (Α.Κ.Σ. 191)²⁶. η) αγγείο με σφαιρικό σώμα με οριζόντιες περιφερειακές ανάγλυφες ταινίες που πατάει σε δυσανάλογα μικρή δισκοειδή βάση· έχει συμπληρωθεί και συγκολληθεί· ο λαιμός του λείπει αλλά από τη βάση του φαίνεται ότι ήταν στενός και προφανώς επιμηκυσμένος· δε φέρει ίχνη λαβής αλλά πιθανότατα το κάτω τμήμα της βρισκόταν σε μέρος των ώμων που λείπει· σωζ. ύψ. 0,161, διάμ. βάσης 0,06 μ. (Α.Κ.Σ. 195)²⁷. θ) οινοχοϊσκη αμελούς κατασκευής με τονισμένα χονδροειδώς πλαστικά χείλη· πατάει σε δισκοειδή βάση· η κοιλιά της φέρει έκτυπες ταινίες· η λαβή

22. B.L. Bailey, A catalogue of the lamps in the British Museum, Λονδίνο 1975, τύπος 2 124 που χρονολογείται στο 2ο αι. π.Χ. B.L. επίσης Dure, Europos, σ. 111, the lamps group VIII, πίν. IX, σχέδ. 27. Τέλη 2ου-1ος αι. π.Χ.

23. Μοιάζει με το K 103 στο Athenian Agora, Pottery of the Roman Period, πίν. 14, που χρονολογείται στα μέσα του 3ου αι. μ.Χ.

24. B.L. ο.π., τύπος M 70, πίν. 21, που χρονολογείται στο β' μισό του 2ου αι. μ.Χ.

25. Ό.π. Ανήκει στον τύπο που προαναφέραμε στην υποσημ. 7.

26. Ό.π. K 65, πίν. 13, που χρονολογείται στα μέσα του 3ου αι. μ.Χ.

27. Ό.π., πίν. 21. Μοιάζει με το M 82. Δεύτερο μισό 2ου αι. μ.Χ.

σχηματίζει στη ράχη ελαφρό αυλάκι και το πάνω μέρος της είναι άμεσα συνδεδεμένο με το χείλος· ύψ. 0,107, διαμ. χείλους 0,043, διαμ. βάσης 0,041 μ. (Α.Κ.Σ. 194)²⁸. ι) λύχνος του οποίου λείπει το τμήμα με τη μύξα· ο δίσκος διαχωρίζεται από το υπόλοιπο σώμα με αυλάκι και είναι ελαφρά υπερυψωμένος· στο πάνω αριστερό μέρος του φέρει μικρή στο λάδι· η επιφάνεια του δίσκου πολύ φθαρμένη και δε μας επιτρέπει να διακρίνουμε την έκτυπη παράσταση που έφερε· συγκολλημένος από πολλά κομμάτια και συμπληρωμένος· σωζ. μήκ. 0,087 μ. (Α.Κ.Σ. 196)²⁹. ια) ο λαιμός και δύο λαβές γυάλινου αγγείου³⁰. ιβ) χρυσό ενώτιο αποτελούμενο από έλασμα συρματοειδούς μορφής του οποίου οι δύο απολήξεις συμπλέκονται στο πάνω δεξιό μέρος της περιφέρειάς του· στο κάτω μέρος υπάρχει συμφυής δίσκος περιβαλλόμενος στο εξωτερικό της περιφέρειάς του από έκτυπη κοκκίδωση από την οποία εκκινούν πάλι φυλλόσχημες απολήξεις που μοιάζουν με φύλλα κισού· υπάρχουν πέντε τέτοιες απολήξεις ελευθερες στο χώρο και δύο που συνδέονται με το έλασμα· χαρακτηριστικό ότι το κεντρικό τμήμα του δίσκου έχει μεγάλη στοιχεία, τα χείλη της οποίας δείχνουν ότι κάποιο αντικείμενο — προφανώς λίθος — ήταν προσαρτημένο σ' αυτόν, ύψ. 0,039 μ. (Α.Κ.Σ. 197)³¹ (Π ί ν. 217 γ).

Φαίνεται ότι πρόκειται για οικογενειακό τάφο ο οποίος χρησιμοποιήθηκε περίπου από τα μέσα του 2ου αι. μ.Χ. ως τα μέσα του 3ου αι. μ.Χ. Αυτό όμως που πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα είναι ότι για πρώτη φορά βρέθηκαν αρχαιότητες ρωμαϊκών χρόνων στον Πετρά Σητείας για τον οποίο αρχικά πιστεύτηκε από πολλούς ερευνητές ότι φιλοξενούσε τα ερείπια της ελληνιστικής πόλης Σηταίας-Ητείας αλλά όλες οι μέχρι σήμερα δοκιμαστικές έρευνες ή συστηματικές ανασκαφές είχαν φέρει σε-φως μόνο αρχαιότητες των μινωϊκών χρόνων³².

NIKOS P. PAPADAKIS

ΤΥΧΑΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Το Τελωνείο Αγίου Νικολάου παρέδωσε στο μουσείο δύο οξυπύθμενους αμφορείς προερχόμενους από κατάσχεση σε αλιευτικά σκάφη. Οι αμφορείς αυτοί ήταν ακέραιοι (αριθ. ευρ. 8920 και 8929) και είχαν ύψος 0,75 και 0,74 μ. αντίστοιχα και διάμετρο 0,40 μ. Εξάλλου ο κ. Εμμ. Βαρδάκης από τη Σητεία παρέδωσε τρία χάλκινα ρωμαϊκά νομίσματα (αριθ. ευρ. 8925-27). Από εργασίες οδοποιίας στην παραλιακή οδό της συνοικίας Μύλου του Αγίου Νικολάου συγκεντρώθηκαν μία δισκοειδής αγγύθα (αριθ. ευρ. 11364), διαμ. 0,077 μ., ένα όστρακο μελανογάνωτου αγγείου (αριθ. ευρ. 11365), διαστ. 0,064 × 0,053 μ., με έκτυπη διακόσμηση που περιλαμβάνει παράσταση με όρθια μορφή προς τα αριστερά, και τέλος το πάνω μέρος της κεφαλής γυναικείου ειδωλίου ελληνορωμαϊκών χρόνων (αριθ. ευρ. 11366), ύψ. 0,046 μ., που φέρει ένα είδος πόλου (;) σπασμένου κατά το μεγαλύτερο μέρος.

Από έναν YM III θαλαμοειδή τάφο, που βρέθηκε τυχαία και καταστράφηκε σε εργασίες κατασκευής αγροτικής οδού στον Κιμουριώτη Χαμαιζίου Σητείας προέρχεται μία ενδιαφέρουσα κιβωτιόσχημη σαρκοφάγος (αριθ. ευρ. 7459), μήκ. 1, πλ. 0,45, ύψ. 0,83 μ. Οι μακριές πλευρές κοσμούνται με χταπόδι πολύ σχηματοποιημένο και οι στενές με διπλό πέλεκυ στημένο μέσα σε iερά κέρατα. Η μία άκρη της δοκού του σαμαρωτού καλύμματος έχει πλαστική κεφαλή αιλουροειδούς, ασφαλώς με συμβολική σημασία. Η σαρκοφάγος συγκολλήθηκε και συμπληρώθηκε. Στον ίδιο τάφο βρέθηκε και μια λουτροειδής σαρκοφάγος ακέραιη (αριθ. ευρ. 7460), μήκ. πάνω 1,05 και κάτω 0,70, πλ. 0,535 και ύψ. 0,51 μ. Η σαρκοφάγος αυτή, σχήματος κάπως τραπεζιοειδούς, έχει επίπεδο πλατύ χείλος και κάτω στον εκροής. Η διακόσμησή της είναι τελείως εξίτηλη.

K. ΔΑΒΑΡΑΣ

28. Ό.π., πίν. 13. Μοιάζει με το K 69, δεν έχει όμως βάση και χρονολογείται στα μέσα του 3ου αι. μ.Χ.

29. Ό.π., τόμ. III, πίν. 5. Μοιάζει με τους λύχνους 134 κ.ε. βλ. και Bailey, Ό.π., τύπο Q, που χρονολογείται από το 175-225 μ.Χ.

30. Μπορεί να χρονολογηθεί στο 2ο-3ο αι. μ.Χ.

31. Δεν εντοπίστηκε παρόμοιο κόσμημα. Αναλογικά με τα άλλα ευρήματα θα πρέπει να είναι λίγο παλιότερο από τα πήλινα κτερίσματα.

32. Για το τοπογραφικό πρόβλημα της Σητείας-Ητείας βλ. Αμάλθεια 41 (1979), σ. 371-382.

ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Σημ. τ. Συντ. Η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Ηρακλείου δεν κατέθεσε έκθεση των Χρονικών μέχρι την έκδοση του παρόντος τόμου του ΑΔ.

α-β) Κουφονήσι Σητείας. Η νότια πλευρά του ναϊκού κτίσματος από ΝΔ. και δύο κομμάτια κολοσσικού αγάλματος *in situ*, γ) Πετράς Σητείας. Χρυσό ενώτιο, δ) Μακρυγιαλός Σητείας. Οικόπεδο Εμμ. Χαλκιαδάκη και Εμμ. Μαυράκη. Μαρμάρινο αγαλματίδιο.